

„LA IZVOARELE IMAGINAȚIEI CREATOARE”

**Studii și evocări în onoarea
profesorului Mircea Borcilă**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**Editori:
Elena Faur, Diana Feurdean, Iulia Pop**

Argonaut & Eikon

Seria: PHILOGIA

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

LA izvoarele imaginației creatoare : studii și evocări în onoarea profesorului Mircea Borcilă / editori: Elena Faur, Diana Feurdean, Iulia Pop. – Cluj-Napoca : Argonaut, – București : Eikon , 2022. –

Bibliogr.

ISBN 978-606-085-113-4

ISBN 978-606-49-0753-0

I. Faur, Elena

II. Feurdean, Diana

III. Pop, Iulia

IV. Borcilă, Mircea (despre)

082.2(Borcilă,M.)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DOI: 10.26424/978-606-085-113-4

© Autorii își asumă răspunderea pentru ideile exprimate în materialele publicate./ The authors assume all the responsibility for the ideas expressed in the published materials.

Editori: Elena Faur, Diana Feurdean, Iulia Pop

Tehnoredactare și copertă: Ioachim Gherman

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE	17
Mircea Borcilă – Un promotor ilustru al științelor culturii.....	21
Mircea Borcilă – Activitate științifică și editorială	41
REVERBERAȚII	63
Iulian Boldea Sub zodia integralismului.....	65
Sanda Cordoș Schiță de portret în mișcare	72
Alin-Mihai Gherman Trei cuvinte rare	75
Ion Istrate Cum l-am cunoscut pe Mircea Borcilă	78
Johannes Kabatek, Cristina Bleorțu Corespondența dintre Mircea Borcilă și Eugeniu Coșeriu	83
TEORIA ȘI FILOSOFIA LIMBAJULUI.....	121
Mircea Flonta Abordarea naturalistă și abordarea istoric-culturală a cercetării limbajului în viziunea lui Eugeniu Coșeriu	123
Jesús Martínez del Castillo La filosofía hecha lingüística	145

CUPRINS

Dumitru-Cornel Vîlcu Sensul celor patru – o conversație imaginară despre poezie (și înțelegerea omului in-actual)	169
Floarea Vîrban Lingvistica [integrală] – știință eidetică?	206
HERMENEUTICĂ ȘI SEMIOTICĂ	227
Lucia Cifor Statutul și identitatea hermeneuticii literare	229
Aurel Codoban Trei întâlniri teoretice cu poeticianul Mircea Borcilă	239
Göran Sonesson On the Borders of Metaphorology: Creativity Beyond and Ahead of Metaphors	247
Jordan Zlatev, Tapani Möttönen Semiotica cognitivă și lingvistica cognitivă	277
LINGVISTICĂ, PRAGMATICĂ ȘI POETICĂ	315
Maria Aldea Termeni de gramatică. O abordare lexicografică	317
Iulia Bobăilă La metáfora científica y la anulación de la incongruencia. Implicaciones traductológicas	333
Oana Boc Poezia lui Gherasim Luca – armonia unei lumi dizarmonice. O abordare funcțional-tipologică	344
Eugenia Bojoga Dezbaterea limbă română sau „moldovenească” în spațiul online rusesc	364

CUPRINS

Pompiliu Crăciunescu O tainică relianță: poetician – poet	396
Daniela Filip La nature sémantique de l'ironie textuelle. Une approche de la perspective de l'intégralisme linguistique	407
Rodica Frențiu Tipologia textuală și discursul hagiografic	423
George Dan Istrate Metafora în terminologia artelor vizuale în română și italiană.....	441
Mariana Istrate Substitute stereotipice ale coronimelor în limbajul publicitar al turismului	454
Victoria Jumbei Configurații semantice cognitive în <i>Povestea lui Harap-Alb</i> de Ion Creangă	469
Mihai Lisei Cuvântul scris și fotografia în reportajul de ziar. Modalități de analiză	480
Rodica Marian Subiectul absolut al artei și alteritatea creatoare	498
Ion Mării Note lexicografice	513
Nicoleta Neșu Câteva observații legate de rolul profesorului-vorbitor de limbă maternă în traducerea pedagogică utilizată în predarea limbilor străine.....	533
Cristian Pașcalău Modul orfic în poezia lui Teofil Răchițeanu. O abordare în lumina poeziei antropologice.....	543

CUPRINS

Iulia Pop Prolog de Nichifor Crainic. O lectură în cheie „semantic-logică” (Revelații la cursul de poetică)	569
Liana Pop Parcours métaphoriques: de l’écrit à l’oral	574
Maria Ștefănescu, Mircea Minică O privire, din perspectiva lingvisticii coșeriene, asupra vocabularului religios reflectat în dicționarele generale de limbă	580
Emma Tămâianu-Morita Beyond the Poetic: Exploring the General Mechanisms of Textual Sense Construction	592
Flavia Teoc The Theory of Discourse Poiesis in <i>Perpetua’s Passion</i>	619
Maria-Alexandrina Tomoiagă Desemnarea metaforică a <i>vieții</i> în limba română	641
Cristina Varga Metaforele conceptuale ale socializării online în limba română	669
Dina Vîlcu The Religious Element and the Language of the 1989 Revolution in Romania. An Integralist Approach	689
INTERFERENȚE CULTURALE	709
Doru Radosav Cărțile sfinte și retorica sentimentului religios	711
Ion Taloș Despre întâlnirile dintre culturi și efectele lor	720

CUPRINS

Rudolf Windisch
**Mircea Borcilă macht Eugenio Coseriu
in Cluj-Napoca bekannt 725**

FOTOGRAFII..... 745

LISTA CONTRIBUTORILOR 759

TABULA GRATULATORIA..... 787

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TABLE OF CONTENTS

FOREWORD	17
Mircea Borcilă – An Illustrious Promoter of Cultural Sciences	21
Mircea Borcilă – Scientific and Editorial Activity	41
REVERBERATIONS	63
Iulian Boldea Under the Sign of Integralism	65
Sanda Cordoș A Portrait Sketch in Motion	72
Alin-Mihai Gherman Three Rare Words	75
Ion Istrate How I Met Mircea Borcilă	78
Johannes Kabatek, Cristina Bleorțu Correspondence Between Mircea Borcilă and Eugenio Coseriu	83
THEORY AND PHILOSOPHY OF LANGUAGE	121
Mircea Flonta The Naturalistic Approach and the Historical-Cultural Approach to Language Research According to Eugenio Coseriu	123
Jesús Martínez del Castillo Philosophy Made Linguistics	145

TABLE OF CONTENTS

Dumitru-Cornel Vâlcu <i>The Sense of Four – An Imaginary Conversation on Poetry (and the Understanding of the In-actual Man)</i>	169
Floarea Vîrban [Integral] Linguistics – an Eidetic Science?	206
HERMENEUTICS AND SEMIOTICS	227
Lucia Cifor The Status and Identity of Literary Hermeneutics	229
Aurel Codoban Three Theoretical Encounters With the Poetician Mircea Borcilă	239
Göran Sonesson On the Borders of Metaphorology: Creativity Beyond and Ahead of Metaphors	247
Jordan Zlatev, Tapani Möttönen Cognitive Linguistics and Cognitive Semiotics	277
LINGUISTICS, PRAGMATICS, AND POETICS	315
Maria Aldea Grammar Terms. A Lexicographical Approach	317
Iulia Bobăilă The Scientific Metaphor and the Cancellation of Incongruency. Translation Implications	333
Oana Boc The Poetry of Gherasim Luca – The Harmony of a Disharmonious World. A Functional-Typological Approach	344

TABLE OF CONTENTS

Eugenia Bojoga The Romanian vs. "Moldovan" Language Debate in the Russian Online Space	364
Pompiliu Crăciunescu A Mysterious Reliance: Poetician–Poet	396
Daniela Filip On the Semantic Nature of Textual Irony. An Approach in the Light of Linguistic Integralism	407
Rodica Frentiu Textual Typology and the Hagiographic Discourse	423
George Dan Istrate Metaphor in the Terminology of the Visual Arts in Romanian and Italian	441
Mariana Istrate Stereotyped Substitutes of Coronyms in the Language of Tourist Advertising	454
Victoria Jumbei Semantic-Cognitive Configurations in <i>Povestea lui Harap-Alb</i> by Ion Creangă	469
Mihai Lisei The Written Word and the Photo in the Newspaper Report. Possibilities of Analysis	480
Rodica Marian The Absolute Subject of Art and the Creative Alterity	498
Ion Mării Lexicographical Notes	513
Nicoleta Neșu Some Observations Regarding the Role of the Native Speaker Teacher in Pedagogical Translation Used in Foreign Language Teaching	533

TABLE OF CONTENTS

Cristian Pașcalău The Orfic Mode in the Poetry of Teofil Răchiteanu. An Approach in the Light of Anthropological Poetics	543
Iulia Pop “Prolog” by Nichifor Crainic. A Key Reading in Logical Semantics (Revelations in the Poetics Course)	569
Liana Pop Metaphorical Pathways: From Writing to Oral	574
Maria Ștefănescu, Mircea Minică Some Remarks on E. Coseriu's Structural Semantics and its Relevance for Lexicographic Definitions	580
Emma Tămâianu-Morita Beyond the Poetic: Exploring the General Mechanisms of Textual Sense Construction	592
Flavia Teoc <small>BCU Cluj / Central University Library Cluj</small> The Theory of Discourse Poiesis in <i>Perpetua's Passion</i>	619
Maria-Alexandrina Tomoiagă The Metaphorical Designation of <i>Life</i> in the Romanian Language	641
Cristina Varga Conceptual Metaphors of Online Socialization in Romanian	669
Dina Vilcu The Religious Element and the Language of the 1989 Revolution in Romania. An Integralist Approach	689

TABLE OF CONTENTS

CULTURAL INTERFERENCES	709
Doru Radosav	
The Holy Books and the Rhetoric of Religious Feeling	711
Ion Talos	
On the Encounters Between Cultures and Their Effects	720
Rudolf Windisch	
Mircea Borcilă Makes Known	
Eugenio Coseriu in Cluj-Napoca	725
PHOTOS	745
THE LIST OF CONTRIBUTORS	759
TABULA GRATULATORIA	787

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IULIA POP¹

**PROLOG DE NICHIFOR CRAINIC. O LECTURĂ
ÎN CHEIE „SEMANTIC-LOGICĂ”²
(REVELAȚII LA CURSUL DE POETICĂ)**

Studierea semnificației în cercetările actuale din domeniul lingvisticii teoretice permite ample implicații ale semanticii logice și „filosofice” în abordarea acesteia. Deși natura semantic-logică a limbajului uman se poate explica, în primul rând, în relația cu limba naturală, ne asumăm, totuși, „naivitatea” testării aplicațiilor acestei perspective și în domeniul semanticii textului literar. După cum se știe, discuțiile destul de numeroase întreprinse până acum, în această privință, s-au centrat asupra unor dezbateri de principiu privind posibilitățile și limitele unei abordări poetice întemeiată pe semantica modală și a ficțiunii³. Fără a face abstracție de aceste eforturi teoretice transdisciplinare, ne propunem obiectivul mult mai modest al confruntării directe a unor concepte-cheie din domeniul de bază⁴ cu modalitatea concretă de construire a sensului într-un text liric, focalizându-ne, în primul rând, asupra structurii lui semantic-lingvistice, independent de funcția specific poetică pe care o îndeplinește textul.

Am ales, în această perspectivă, un text ce aparține liricii de detenție a lui Nichifor Crainic, cu titlul *Prolog*, pe care-l reproducem integral: „E fericit acela care crede/ În epoca de dragoste și pace,/ Și e mai fericit acel ce-o vede./ Dar cel mai fericit acel ce-o face”⁵. Intenția noastră este de a sugera o nouă cheie de lectură din perspectiva menționată, a unor texte literare mai puțin cercetate sub aspectul procesului de instituire a sensului. Cu atât mai puțin acest subgen liric a fost abordat în relație directă cu semantica logică.

---

¹ Biblioteca Centrală Universitară „Lucian Blaga”; Liceul Teoretic „Mihai Eminescu”, Cluj-Napoca; ivpop1971@yahoo.com.

² O variantă a acestui articol a apărut în 2010, în Revista „Lykeion”.

³ Ștefănescu 2007.

⁴ Vezi cadrul de referință conceptual la Oltean 2006 și Oltean 2003.

⁵ În Crainic 1990: 25.

Încercăm, în demersul nostru, fără pretenții de exhaustivitate, aplicarea unor idei și concepte de bază din logica semantică (lumi posibile, intensionalitate, predicăție, valoare de adevăr), evaluate cu succes în limba naturală, pe un text literar care se integrează subgenului literar al poeziei de/ despre detenție. Menționăm faptul că aplicațiile nu vor oferi soluții, ci modele de lectură; ele sunt constatări și nu concluzii; au, totuși, ambiția unor revelații „la cald”⁶ într-un timp al învățării.

0. Fără să ne oprim asupra convențiilor lirismului ca gen literar (unități strofice, ritm, rimă, măsură etc.), textul poate fi separat, într-o „mecanică” proprie în trei unități:

- (1) E fericit acela care crede în epoca de dragoste și pace.
- (2) E mai fericit acela care o vede.
- (3) E cel mai fericit acela care o face.

1. Lume reală / Lumi posibile

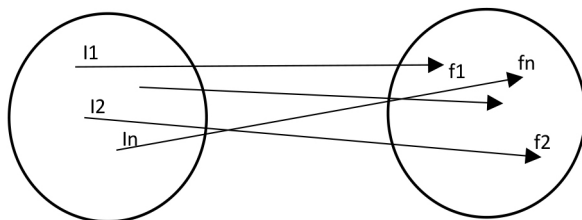
Toma Pavel afirmă că „un univers este compus dintr-o bază – o lume reală – înconjurată de o constelație de lumi alternative”⁷. În acest sens, se realizează mai multe tipuri de corespondențe între „om” – „fericire” în lumea reală, actuală, a unui eu rostitor și „acel (a)” – „fericire” în lumea alternativă, posibilă, a eului creator. Diagramatic, aceste corespondențe se pot configura astfel:

A. Lumea actuală, reală este cea în care fiecare individ (I1, I2, ..., In) își atribuie o stare de „a fi fericit” (f1, f2, ..., fn) în funcție de realizarea unor scopuri. Astfel, I1 își va atribui starea de fericire f1, DACĂ (D1) „se va realiza profesional”; I2 își va atribui starea de fericire f2, DACĂ (D2) „va avea foarte mulți bani”; In își va atribui starea de fericire fn, DACĂ (Dn) ... . Posibilitățile de combinare In cu fn sunt infinite, la fel ca și condițiile Dn. Pentru toate, valoarea de adevăr este 1. În afara reprezentărilor rămân, cel puțin ipotetic, oamenii care nu-și pot realiza scopurile, sau pentru care valoarea de adevăr a condiției de fericire este 0.

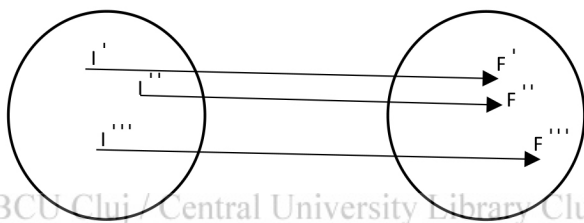
---

⁶ Fiecare curs al Profesorului Mircea Borcilă mi-a generat, dacă nu revelații, cum am scris anterior, întrebări și dileme. Am fost de fiecare dată la cumpăna dintre ele. Unele praguri le-am trecut, pe altele le-am ... sărit. (Între)vederile cu Profesorul Mircea Borcilă au însemnat întotdeauna pentru mine (și, sigur!, pentru mulți) *a vedea calea*. I-oi fi mulțumit, oare, vreodată, îndeajuns, pentru toate aceste întâlniri?

⁷ Pavel 1993: 104.

B. Lumile posibile sunt cele construite de eul creator, care „declară că...” (verb absent explicit, dar prezent în intenția eului care „afirmă”); evident, există doar valoarea de adevăr 1. Într-o reprezentare diagramatică similară, posibilitățile combinatorice sunt finite, și, mai mult, unice, intervenind relații de corespondență intensională, gradată de la' la''' .

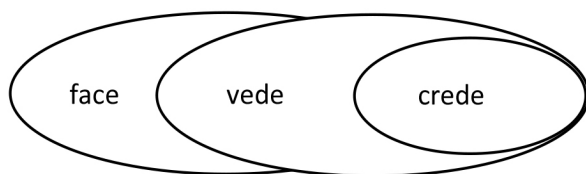

(Eul creator declară că) I', „Acela” e fericit, dacă crede în epoca de dragoste și pace, F' ; e mai fericit „acel” I'' care o vede, F'' ; e cel mai fericit „acel” I''' care o face, F''' . Posibilitățile de combinare sunt epuizate și toate au valoarea de adevăr 1. Și condiționalitatea este epuizată, întrucât, așa cum afirmam anterior, nu există valoarea 0 în această lume posibilă.

2. Se cuvin, credem, observații în ceea ce privește relația de corespondență intensională. Gramatica tradițională stabilește grade de comparație ale adjectivului în funcție de nivelul de însușire. Aici se observă prezența a trei dintre ele: gradul 0 (pozitiv) – „fericit”, comparativul de superioritate – „mai fericit” și superlativul relativ de superioritate – „cel mai fericit”. Tot în acord cu gramatica tradițională, gradul maximal de intensitate este atins de superlativul absolut – „foarte fericit”, care lipsește din paradigma propusă de eul creator. Putem, în acest sens, vorbi de o corespondență incompletă, câtă vreme intensionalitatea maximală nu este atinsă? Din punctul de vedere al logicii gramaticale, paradigma este incompletă: ar fi trebuit să existe un I'''' pentru un F'''' , pentru a atinge gradul de fericire maximală. Condiționalitatea s-ar modifica și ea intensional: gradul minimal de fericire se

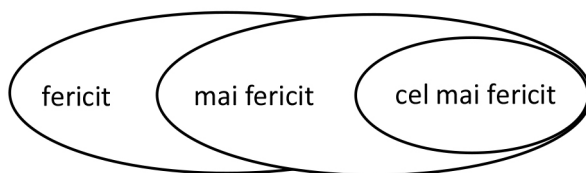
satisfacă DACĂ există un „acela”, I' , care „crede” în epoca de dragoste și pace, apoi intensitatea se amplifică până la un „cel”, I'' , DACĂ (o) „vede” și se va amplifica din nou, DACĂ un I''' (o) „face”; amplitudinea maximală s-ar dobândi la nivelul unui I'''' „foarte fericit”. Poezia este, însă, de/ despre detenție...

3. Se poate vorbi despre intensionalitate și la nivelul predicației. Dacă luăm în considerare verbele la indicativ prezent „crede”, „vede”, „face”, vom observa că sensul fiecăruia va include în mod necesar sensul celui anterior lui, pentru a se realiza. Dar gradul maximal este din nou absent; Poezia este, însă, de/ despre detenție... Relația de incluziune va arăta astfel:

Conform definiției incluziunii, fericirea maximală se realizează dacă și numai dacă se realizează toate treptele „inferioare”, ca o condiție obligatorie: sensul verbului activ (de participare) „a face” se realizează numai după receptarea prin simțul vederii („a vedea”), care, la rândul său, se realizează numai după manifestarea atitudinală („a crede”).

La nivelul relației cu nominalul, intensitatea se manifestă invers proporțional, astfel:

Din mulțimea indivizilor fericiți care se manifestă atitudinal („cred”), se selectează setul de indivizi care, pe lângă această caracteristică, au și abilități de receptare la nivel vizual („văd”); în mod similar, dintre aceștia se alege setul de indivizi care se implică activ („fac”). Fiecărei proprietăți îi corespunde cel puțin un individ semnalat în text prin deicticul „acel/a”. Astfel, teoria lui Meinong, conform căreia fiecărei proprietăți îi corespunde un obiect/ ființă, se validează.

Lumile posibile nu permit decât adevăruri absolute („Există fericire”), construite din adevăruri necesare („Există oameni fericiți”).

Oamenii au acces la alternative posibile („A fi fericit”, „mai fericit”, „cel mai fericit” etc.), într-o combinatorică infinită, deci „izolați de lumile imposibile”⁸, chiar dacă supuși condiției – necesară, totuși, nu suficientă – („să creadă”, „să vadă”, „să facă”). Rigoarea și eleganța formală a semanticii logice pot deveni, iată, și atribute ale semanticii literare.

BIBLIOGRAFIE

Crainic, Nichifor (1990), *Șoim peste prăpastie (Versuri inedite create în temnițele Aiudului)*, București, „Roza Vânturilor”.

Oltean, Ștefan (2006), *Introducere în semantica referențială*, Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană.

Oltean, Ștefan (2003), *Lumile posibile în structurile limbajului*, Cluj-Napoca, Echinox.

Pavel, Toma (1993), *Lumi ficționale*, București, Minerva.

Ștefănescu, Maria (2007), *Lumile posibile și sensul textelor literare. De la Leibniz la Robinson Crusoe*, Cluj-Napoca, Casa Cărții de Știință.

PROLOG BY NICHIFOR CRAINIC. A KEY READING IN LOGICAL SEMANTICS (REVELATIONS IN THE POETICS COURSE)

(Abstract)

This study proposes a semantic-logical approach to a poem signed by Nichifor Crainic and entitled *Prolog*. This poem belongs the lyric of detention, a sub-genre represented by literary texts less investigated regarding the process of establishing the meaning. Our applications do not have the status of solutions or conclusions, but they are keys of reading. Finally, we note that the formal rigor and elegance of logical semantics can also become emblems of literary semantics.

Key words: lyrics of detention, Nichifor Crainic, semantics, possible worlds, meaning.

---

⁸ Pavel 1993: 71.